

رهنگفه دانا سیاسه تا بریتانی ل هه مبهری کوردان د (تیگه یشتنی راستی) دا (ل دویف مۆدیلا نۆرمه ن فریکلاف) ی

عبدالسلام نجم الدین عبدالله* و حسین عثمان عبدالرحمن

پشکا زمانی کوردی، فه کولتیا زانستین مروّقایه تی، زانکویا زاخۆ، هه ریم کوردستانی – عیراق.

وه رگرتن: 2020/12 په سه ندرکن: 2021/04 به لاکرن: 2021/06 <https://doi.org/10.26436/hjuoz.2021.9.2.660>

پۆخته:

رافه کرن و هه لسه نگاندا به ره مۆی ئە دەبی ژ هه ر گۆشه نیگایه کی بیت، ل ده ره نجام دی هزر و مه ره مین پشت ده قی هینه دیار کرن و فه کۆله ر لدویف ئارمانجین خوه بین تایه ت بۆ گه هشتن ب هزرین پشت په یغان، ریبازه کا ره خه بی، مۆدیلا یان میتۆده کی تایه تی شروقه کاریی ده له بژیریت و د نه جامدا لدویف بنه مایین وی، دگه هیه مه ره مین خوه. ئیک ژ وان مۆدیلا شروقه کاریی، مۆدیلا (فریکلاف) ه.

فریکلاف ل ده ستپیکێ ژ پوانگه هه کا زمانقانی به ری خوه دده ته ده قی و پاشی گۆتارین سه ره کیین ده قی ده ستنیشان دکه ت و چه وانیا په یوه ندیا نه وان ل گه ل تیورین گشتین جفاکی شروقه دکه ت. فریکلاف مۆدیله کا شروقه کرنا سی ئاستی، واته (سالوخ، رافه و ئاشکه راکرن) پیشکیش دکه ت، له ورا مۆدیلا نه وی ب مۆدیلا زمانقانی ره خه بی ده پته هژمارتن. فه کۆلین ل ژیرناقی (رهنگفه دانا سیاسه تا بریتانی ل هه مبهری کوردان د تیگه یشتنی راستی) ل دویف مۆدیلا نۆرمه ن فریکلاف) هاتیه به ره مۆکر. فه کۆله ران پیکولکریه داتایین فه کۆلینی ل دویف هونه ر و شیوه یین زمانقانیین کو د مۆدیلا فریکلافیدا هاتیه پیشکیشکر، سالوخ، رافه و ئاشکه را بکه ن و ب نه فی رهنگی نیرینا هزی و جیهانینییا پۆژنامه فان و نفیسه رین پۆژنامه (تیگه یشتی راستی) ل دۆر سیاسه تا بریتانی بزانه. پرسیارین سه ره کیین فه کۆلینی نه فه نه: نه ری چه وان دشین ب ریکا مۆدیلا سی ئاستیا فریکلافی (سالوخ، رافه و ئاشکه راکرن) ژ پوی سه ره قی ده قی به ره ق پوی ژنافا بچین هه روه سا گۆتارا زال د پۆژنامه (تیگه یشتنی راستی) دا چیه؟

ل دویف نه نجامان، نفیسه ر و پۆژنامه فان نه بتنی ب ریکا ره گه زین زمانی و نه زمانی نیرینا خوه ده ربه رن، به لکو نفیسه ر راسته وخۆ و لدویف سیاسه تا بریتانی و ژ گۆشه نیگایا لاوازرنا جه بها پۆژه لاتیا تورکیای و کارتیکن لسه ر هزرا کوردان، نه فان گۆتاران به ره مۆ دکه ت.

په یقین سه ره کی: فریکلاف، تیگه یشتنی راستی، سالوخ، رافه، ئاشکه راکرن، سیاسه تا بریتانی.

1. پیشه کی

راگه هاندن و ب تایه تی پۆژنامه و گۆفار ژ گرنگرتین هۆکارین په یوه ندیکرنی ده پته هژمارتن. نه فان که نالان پۆله کی مه زن د ئاراسته کرن و پیکهینانا ئاراسته یه کا هزی د جفاکیدا هه یه. فه کۆلین و شروقه کرنا پۆژنامه (تیگه یشتنی راستی)، دی هاریکاریا مه که ت داکو بزانه نفیسه ر و پۆژنامه فان نه وی سه رده می چه وا سیاسه تا بریتانی به رجه سه کریه و چه وا به ری خوه دایه نه فی سیاسه تی.

3.1. پرسیارین فه کۆلینی:

پرسیارین فه کۆلینی بریتیه ژ:

1.1. نافونیشانی فه کۆلینی:

نه فه کۆلینه ل ژیر نافونیشانی ((رهنگفه دانا سیاسه تا بریتانی ل هه مبهری کوردان د تیگه یشتنی راستی) – ل دویف مۆدیلا (نۆرمه ن فریکلاف) ی))، پیکولی دکه ت نیرین و گۆتارا فه شارتییا پۆژنامه (تیگه یشتنی راستی) شروقه بکه ت.

2.1. گرنگییا فه کۆلینی:

* فه کۆله ری به رپرس.

به رهه م هاتي و په يوه ندييا دوروبه رى و دهقى دهپته دان. (عزت ملا ابراهيمى و محيا ابيارى قمصرى: 1395: 265)

شپوڅه كرنا گوتارا په خنه يي ناراسته يه كا نوويه د شپوڅه كرنا گوتارې كول نه څان سالين بوورى، ب شپوڅه يه كې به رفرد د بياڅې نه ده بيات و د هرونناسيډا هاتيه بلكره ينان. د نه څې نارسته يډا گوتار بتي پروسيسه كا ئافاكرنې نينه بهلكو ب به رهه مې پروسيسين دى څى دهپته هژمارتن. خالا سه ره كې د نه څې شپوڅه كرنيډا نه څه يه كو گوتار جوړه كې گرنه څ كرده يا جفاكي كو زانين، شوناس و په يوه نديين جفاكي ب تايه تي مژارا هيزې به رهه م ده بيات و دگوهوريت و د ه مان دمدا، پيڅهاتين دييډ جفاكي د ئافاكرنا نه ويدا پيال هه يه. (زهره سادات ناصرى و ديگران: 1394: 86)

هر گوتاره ك څ كومه له نيرنيزن په وشه نبرى و جفاكي پيڅهاتيه كو هه لگرې هېما و نيشانه يانه و په يوه ندييا هيزې ل گه ل باهه تين دى شپوڅه دكته. گوتارا په خنه يي، پوان و دوڅين گوتارې ل دويډ په يوه نديين ديوكى، په وشه نبرى و جفاكي نيشان ددهت. (ايمان عرفان منش و سهيلا صادقى فسايى: 1395: 38)

شپوڅه كرنا گوتارا په خنه يي زمانى وه كو كرده يه كا جفاكي و گرځيدى ب هيز و ئايدولوزيڅه دزانيت. ب دهربرينه كا دى، شپوڅه كرنا گوتارا په خنه يي بياڅه كې شپوڅه كرنا گوتارې په كو باسى چه وانبيا به رهه مهاتنا هيز، زالبون و نه يه كسانيبى د دوروبه رى جفاكي- سياسيدا دكته، هه روه سا باسى چه وانبيا هه ژه نا ئايدولوزيا و هيزې ب ريكا دهقى يان ئاخفتنې دكته. (على افخمى و بهاره بهمردى شريف اباد: 1393: 92)

نه څ ناراسته يه پيڅولا ئاشكه راكرنا په يوه ندييا دناڅه را هيزا څه شارتي و پروسيسين ئايدولوزيڅه دناڅه دقين نقيسكى يان ئاخفتنېدا دكته. زمانفاننيا په خنه يي به رده وام په خنه يان ل ناراسته يا به ربه لاڅا زمانفانني دگريت كو شپوڅه كرنيډ جفاكيډ گونجاى نادهت و گه له ك مژارين جفاكي- سياسيين مژار هه نه و شپوڅه ناكته. شپوڅه كرنا گوتارا په خنه يي باسى په يوه ندييا دناڅه را رودانين زاره كى و فاكته رين په وشه نبرى، سياسى و جفاكي دكته ب تايه تي باسى چه وانبيا كارتېكرنا ئايدولوزيڅيا گوتارې و چه وانبيا كارتېكرنا گوتارې ل سه ر په يوه ندييا هيزې د ناڅ جفاكيډا دكته. (على افخمى و بهاره بهمردى شريف اباد: 1393: 92)

ل دويډ شپوڅه كرنا گوتارې، دوو چارچوڅين دهقى و په رده دهقى هه نه. ل پشكا دهقى، پيڅهاتا شپوانى و سينتاكسى - واتايى و ل پشكا په رده دهقى پيڅهاتا جفاكي، سياسى و په وشه نبرى دهپنه وهرگرتن. كه واته، د نه څې شپوانى شپوڅه كرنيډا ژبلى وهرگرتن په گه زين زمانى و سينتاكسين پيڅهاتين رستى، په گه زين پيڅهاتين ديوكى، په وشه نبرى، جفاكي و سياسى څى دهپنه وهرگرتن. (الهام حدادى و ديگران: 1391: 29)

- چه وان دشپين ب ريكا مودبلا سى ئاستيا فريكلافى (سالوخ، رافه و ئاشكه راكرن) ژ پويى سه رفه يى دهقى به رفرد
- وويى ژناڅدايى وانا و فه ديتنا گوتارا زال د پوژناما (تيځه يشتنى راستى) دا بكار به يين؟
- نيرينا پوژنامه څان و نقيسه رين پوژناما (تيځه يشتنى راستى) ل دور سياسه تا بريتانى چه و د ه قاندا ئاشكه را ديت؟
- گرنه گوتارين زال د پوژناما (تيځه يشتنى راستى) دا كيڅكن؟
- نه څان گوتاران چه په يوه ندى ل گه ل باره دوڅين جفاكيډ نه وى سه رمى هه يه؟

4.1. ريبان څه كولينى:

څه كولين پيڅولى دكته ب ريكا زمانفاننيا دهقى، پويى ژناڅدا و څه شارتي دهقى، واته دوڅى په يوه ندييا دناڅه را هيز و ئايدولوزيا د د پوژناما (تيځه يشتنى راستى) دا بزانيت. ب گه هشتن ب نه څې ئارمانجى مفا ژ مودبلا نورمه ن فريكلافى هاتيه وهرگرتن.

5.1. شپوانى څه كولينى:

پوژنامه يا (تيځه يشتنى راستى)، څ (67) ژماره يان پيڅهاتيه. د نه څې گوتارېدا بريتانبا و دهنكو باسين گرځيدى بريتانبا د چارچوڅى كارې نه ويدا. نمونه يين كو څ (تيځه يشتنى راستى)، هاتينه هه لېژارتن هه مى گرځيدى مژارا سياسه تا بريتانى ل هه مبه ر دورا گه لى كورد دانه.

6.1. ناڅه روكا څه كولينى:

نه څ څه كولينه څ پيشه كى و دوو پشكان پيڅهات. د پشكا ئيڅيدا باسى چارچوڅى تيورى څه كولينى (پيشينه يا ديسكورسا په خنه يي، ريبازين جياواز د شپوڅه كرنا ديسكورسا په خنه ييدا، پيناسين ديسكورسى، زمان و ئايدولوزى، ئايدولوزى، جوړين ديسكورسى و شپوڅه كرنا ديسكورسا په خنه يي) هاتيه كرن. د پشكا دوويډا گوتارا زال ب سه ر گوتارين پوژناما (تيځه يشتنى راستى) هاتينه باسكرن.

2. چارچوڅى تيورى څه كولينى

1.2. شپوڅه كرنا گوتارا په خنه يي:

شپوڅه كرنا گوتارا په خنه يي ناراسته يه كه كو څ سالا 1980 يڅه بويه جهى گرنه گيډانا كومه كا زمانفانين نه وروپى. په و پيشالين نه څې ناراسته يا شپوڅه كارى ژ ئاليه كيڅه بؤ زمانفانبا ئه ركى و تيورا زمانبا (جون ئوستون) و (هاليدى) دزفريته څه و ژ ئاليه كى ديفه بؤ بيروبوچونين هزرفانين قوتابخانا فرانكفورت، ب تايه تي بؤ (هابرماس) و نيرينين (ئالتوسر)، (گرامش) و (فوكوى) دزفريته څه. د نه څې ناراستنډا گرنه كى ب دوروبه رى جفاكي، ژينگه ها دهق تيډا

2.2. نارمانج ژ گوتارا پرخنه يي:

د شپږمه کرنا گوتارا پرخنه ييدا، بۇ شپږمه کرنا ديارده يين زماڼی و کرده يين گوتاری، گرنګیي ب پروسيسين نایدولوی د گوتاریدا، په یوه نديا دناقهرا زمان و هیژدا، نایدولوی، دسته لات و هیژ، گریمانه يين کو ه لګری باری نایدولوی نه د گوتاریدا، نه یه کسان د گوتاریدا... هتد ددهت. (فردوس اقا گل زاده و دیگران: 1389: 3)

نارمانج ژ شپږمه کرني، د تیورا شپږمه کرنا گوتارا پرخنه ييدا، زانینا نایدولویا فه شارتییا ده قیبه و نهوا ناخفتنګر و نقيسه ری راسته وخو نه گوتی دهیته ناشکس راګرن. ب دهر پینه کا دی، گوتار کومه له هیمایه کن کو نه فان هیمایان پاشخانه کا چه مکی هیه و هر چه مکه کی ه لګری نایدولوی په کییه. کو نارمانجا نه وان پیکهینان یان ژی پهنګفه دانا جوړه کی تایبه تی نیرین و کرده یه کا جفاکیه، له ورا شپږمه کرنا گوتارا پرخنه يي پیکولی دکهت ب ریکا شپږمه کرنا نه فان هیمایان چه مکین نایدولویک کو د فه شارتیه په یدا بکهت. (ابراهیم فلاح و سجاد شفیع پور: 1397: 31)

3.2. نیرینا نورمان فریکلافي – Norman Fairclough:

فریکلاف تیورا خوه د بیافي زمان و گوتاریدا ب شپږمه کرنا پرخنه يي بنافدکهت. نه وی پرخنه ل په وتا نوکه یا زمانفانیی گرتن چونکی ژ پوانګه ه کا جفاکی به ری خوه ناده نه زماڼی و ل دؤر په یوه نديا زماڼی ل گه ل هیژ و نایدولویي چ ه لویسته ک نینه“ له ورا تیورا خوه ب (پرخنه يي) بناف دکهت. ب نه فی پهنګی فریکلاف پرخنی ژ بیافین دیین زماڼی و هکی جفاکانسیا زماڼی، پراګماتیک و گوتارناسیي دګریت. (علی کریمی فیرزجایی: 1396: 25)

ب نیرینا فریکلافي نایدولویي په یوه نديه کا بهیژ ل گه ل زماڼی هیه“ زمان ب شپوه یين جیاواز و د ناستین جیاوزادا ه لګری لیدولویي نه. وانا ه لګری باری نایدولوی نه، و مه به ست ژ وانا، پتر وانا په یفانه. بیګومان وانا په یفان گرنګن، ل پيشگریمانه، نامازه يين نه راسته خو، خواستن، پیکفه گریدان ه موو ب نالیه کی واتایی دهینه هژمارتن و گرنګن. (علی کریمی فیرزجایی: 1396: 25)

فریکلاف دیژیت: (فردیناند دی سوسیر) د نه وی چه مکیدا بی کو بۇ زماڼی پيشکیش دکهت، جهخت ل سهر نالیين که سوکی و نه جفاکی دکهت. ل من دقیت ب بکارهینانا زارافی ((گوتار))، جهخت ل سهر نه فی نالی بکه م کو زمان دناف په یوه ندي و پروسيسين جفاکیدا هاتیبه دوریچکرن. نه و په یوه ندي و پروسيسين کو ب شپوه یه کی سیستماتیک نواندا جوړوچویرین زماڼی دکهت، ژ نه وان هه مه جویریان ژی دشپین باسی نه وان فورمین زماڼی بکه یين یين دناف ده قیدا دهر دکه فن. نیک ژ نالیين دوریچا زماڼی د ناف په یوه نديين جفاکیدا کو گریدای وانا گوتارییه، نه فه یه کو زمان فورمی مادیی

نایدولویي و د راستیدا زمان ب نایدولویي یا بارکریه. (نورمن فرکلاف: 1379: 96)

ل دویف نیرینا نورمان فریکلافي شپږمه کرنا گوتارا پرخنه يي، پیکه که کو لګه ل پیکین دیین شپږمه کرنا گوتاری گوهوړنن جفاکی و په وشه نیی رافه دکهت. نیرینا نورمان فریکلافي شپږمه کرنه که کو پتر گرنګی ب ده قی ددهت و پیکولی دکهت سی نه ریتان پیکفه گریدهت: شپږمه کرنا هویرا ده قی د بیافي زمانفانییدا (پیرمانا نه رکیا هالیدای)، شپږمه کرنا جفاکیا گرا کارفه دانین جفاکی (تیورا فوکوی)، نه ریتا رافه کرني و هویرا د بیافي جفاکانسییدا (نه تنومیتا دلولوی و شپږمه کرنا دانوستاندنی) کو ل دویف نه فان ژیاڼا پوژانه، به ره مې کارفه دانین جفاکین تاکه که سانه. (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمی: 1395: 396)

د مودیل نورمان فریکلافیدا بۇ شپږمه کرني دوو په هه ند دګرنګن: روودانا په یوه نديي – the communicative event و پیکخستنا گوتاری. روودانا په یوه نديي، نمونه یه که ژ بکارهینانا زماڼی و هکو پوژنامه، فلم، سینما، فیدوی، چاپیکه فتن یان په یف و گوتاره کا سیاسیه. فه کولین ل نمونه یين بکارهینانا زماڼی، یان ب دهر پینا فرکلافي، شپږمه کرنا روودانا په یوه نديي ب ریکا پیکخستنا گوتاری دهیته نه انجامدان. هه روودانه کا په یوه نديي و هکی جوړه کی ژ پره کتیس جفاکی – discourse practice بۇ نفاکرن یان گومان نیخستن لسهر پیکخستنا گوتاری کار دکهت.

پیکخستنا گوتاری – Oder of discourse، بریتیه ژ پوژانا هه می جوړین گوتارین – discourse types بکارهاتی د سازی یان جوړه یانه کا جفاکیدا. ل دویف نیرینا فریکلافي کوما گوتارین کو د بیافه کی ديارکریي جفاکیدا دهیته بکارهینان ب پیکخستنا گوتاری دهیته نیاسین. (حمزه موژری و دیگران: 1392: 157) هه ده قه ک ب تنی ناهیته شپږمه کرني و پیدفیه هه ده قه ک ب په یوه ندي ل گه ل ده قین دی و د چارچوئی جفاکیدا بهیته شپږمه کرني. (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمی: 1395: 398) که واته د هه روودانه کا په یوه نديدا، پیدفیه سی په هه ندين (دهق، کرده یا گوتاری و کرده یا جفاکی) بهینه بهرچا فگرتن. (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمی: 1395: 396)

فریکلاف، مودیل تیوریا خوه د په رتووکا زمان و هیژدا ب شپوی هیلکاریا ژیری نیشانددهت:

خوه پي دهر دبريت. (علي اڪبر محسنى و نورالدين پروين: 1394: 125)

• **ئاستى سينتاكسى**

بياقەكى دى د شېۋقە كرنا گؤتارا رەخنەبىيا فريكلافيدا، قەكۆلينە ل ئالىيى سينتاكسى دەقى. فريكلاف گرنگيى ب تايبەتمەندىن سينتاكسى د دەقىدا دەت، ب تايبەتى ئەو باسى دۇخى رستى دكەت. سى دۇخىن رستى بىن (پاگەھاندنى، پرسىارى و فرمان) هەنە، كو رستەيا پرسىارى ئالۆزترە ژ ھەر دوو جۆرىن دى. (علي اڪبر محسنى و نورالدين پروين: 1394: 131)

ب. **ئاستى راقەكرنى - interpretation**

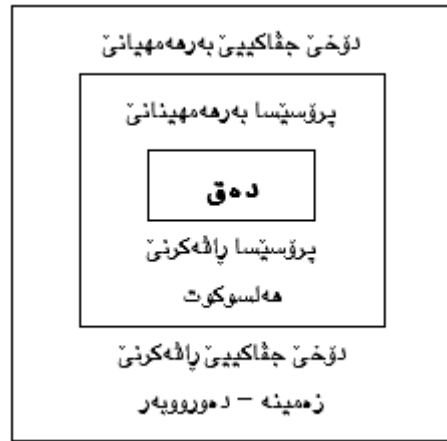
ھەر رپودانەكا پەيوەندىي كردهبەكا گؤتاريبە. ل دويڤ نۆرىنا فريكلافى، ب تنى ب رىكا رۆنانا زمانى ئەم نەشىين باسى كارىگەرىيا ئەفان رۆنانان ل سەر جفاكى بزنانين، چونكى پەيوەندىيا دەقى و پىكھاتا جفاكى، پەيوەندىبەكا نەراستەوخۆبە. راقەكرن، رۆنانەكە ژ ناھەرۇكا دەقى بخوہ و ھۆشمەندىيا راقەكرى. مەبەست ژ ھۆشمەندىيا راقەكرى، ئەو زانينا دەرووبەرىبە يا كو د راقەكرنا دەقىدا دەيتە بكارهينان. (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمى: 1395: 398) گؤتار وەكى ھەلسوكەوتا دناقبەرا پروسىسەين بەرھەمەينان و راقەكرنا دەقى (باسى بەرھەمەينان و ھەرگرتنا دەقى) دكەت.

فريكلافى بۇ راقەكرنى چار ئاست دەستىشانكرينە: 1. رۆخسارى ئاخفتنى (سىستەمى دەنگى، ريزمان و ليكسيك) كو ل دويڤ ئەوي راقەكر كۆمەلە سىستەمەكەين دەنگى و ليكسيكى دكەتە فرىز و رستەين دياركرى، لەورا راقەكرى پىدقە زانيارى ل سەر زەمىنەى ھەبن. 2. وانا ئاخفتنى، راقەكر ل دويڤ زانينا زمانىيا خوہ باسى رۆنانين ريزمانين دناق دەقىدا و كارىگەرىيا ئەوان ل سەر وانا گشتىيا دەقى دكەت. 3. پىكھەگرىدانان بابەتى، ل ئەقيرى مەبەست پىكھەگرىدانان گشتى دناقبەرا پىكھەگرىن دەقىدا نينە بەلكو پىكھەگرىدانان د وانايا دەقىدايە. 4. پىكھات و پەياما دەقى، پەيوەندىيا دناقبەرا پشكەين دەقى و پىكھەگرىدانان گؤتارى ل سەرانسەرى دەقىدا نیشان دەت. (سعيد زهرهوند و منصور رحيمى: 1396: 103)

د قوناغا راقەكرنىدا چەند پرسىار دەينە كرن: پرسگرىك چىبە؟ پشكدارين پرسگرىكى كينە؟ چ پەيوەندى دناقبەرا ئەواندا ھەبە؟ رۆلى زمانى چىبە؟ (سعيد زهرهوند و منصور رحيمى: 1396: 103)

ت. **ئاستى ئاشكەرابوون (ئەنجام) - Explanation**

ھەر رپودانەكا پەيوەندىي كردهبەكا جفاكيبە. **ئاشكەرابوون** قوناغەكە كو باسى پەيوەندىيا دناقبەرا ھەلسوكەوت و پىكھاتا جفاكيدا دكەت. ب دەرپرینەكا دى، كا چەوا پروسىسەين بەرھەمەينان و راقەكرنى دكەقنە ژىر كارىگەرىيا جفاكى. د ئەقى ئاستىدا، باسى

ھىلكارىيا رەگەزىن پىكھەينەرىن مۆدىلا سى رەھەندىيا گؤتارى و پەيوەندىيا ئەوان ل گەل ئىك (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمى: 1395: 397)

ل دويڤ نۆرىنا نورمان فريكلافى ئاستين شېۋقەكرنا گؤتارى ژ سى ئاستان پىكھەيت:

ا. **ئاستى سالوخدانى - description:**

ئىكەم ئاستى شېۋقەكرنى د تيؤرا فريكلافيدا، ئاستى سالوخدانىبە. د مۆدىلا فريكلافيدا بۇ شېۋقەكرنا گؤتارا رەخنەبىي، دەق ناھەندە و ب تەوهرى سەرھەكيبى شېۋقەكرنى دەيتە ھژمارتن و فريكلاف د ئەقى ئاستيدا تايبەتمەندىن ريزمانين گؤتارى ل دويڤ تيؤرا ئەركىيا ھاليداي شېۋقەدكەت. (احمد پاشا زانوس و روح الله جعفرى: 1394: 47)

مەبەست ژ سالوخدانا دەقى، نياسينا دەقىبە د چارچوقى پىكھاتا دەقىدا و پەيوەندىيا لۆژىكيا دناقبەرا پەيف و واتايدايە. (عزت ملا ابراهيمى و محيا ابىارى قمصرى: 1395: 265)

د مۆدىلا سى قوناغىيا شېۋقەكرنا گؤتارا رەخنەبىيا فريكلافيدا، قوناغا سالوخدانى، ب پىشگرىمانا قوناغەين راقەكرن و ئاشكەرابوون (ئەنجام) دەيتە ھژمارتن. د راستىدا، ھەر رپودانەكا پەيوەندىي، دەقە دەيتە ھژمارتن و سالوخدان ئەو قوناغا يا كو تىدا باسى رۆنانا زمانىيا دەقى دەيتە كرن. د ئەقى ئاستيدا دەيتە نىشانان كا چەوا جياوازىين ئايدولۆزى ب رىكا پەيفان ھاتينە دەرپرین. ھەرھەسا د ئەقى ئاستيدا، دەق ل دويڤ سىمايىن ريزمانى وەكى بكارهينانا رستە، فرىز، بگەر ديار و بگەر ناديار، و تايين ئەرىنى و نەرىنى دەيتە ھەلسەنگاندن. (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمى: 1395: 398) ب دەرپرینەكا دى دەق د چارچوقى پەيف، ريزمان، سىستەمى دەنگى و پىكھەگرىدانان د يەكەبەكا مەزنتر ژ رستى دەيتە شېۋقەكرن.

• **ئاستى ليكسيكى**

ژ گرنگترين پشكەين شېۋقەكرنا گؤتارا رەخنەبىي د تيؤرا فريكلافيدا، قەكۆلينە ل ئاستى ليكسيكى " چونكى نقيسەر ب مفا ھەرگرتن ژ فريكانسا ليكسيكى گؤتارا زال ب سەر جفاكى نىشاندەت و مەبەستا

خهريكي به جي هيئاني ئەم ئۆميدە موباره كەن و گهليكيان له پاش كوششيكي پياوانه پيگهيشتن. (ل:1/ژماره: 1)

د پۇنانا (ئۆميدى موبارهك) دا كو مەبەست پى ئىكبون، سەربەستى و سەركەفتنا كوردانە. (پيكاى بكارهينانا سالوخدانى) بكارهاتيبە.

د پۇنانا (كوششيكي پياوانه) دا (پيكاى بكارهينانا سالوخدانى) بكارهاتيبە.

• به دليكي ساف بەر پۆحيكى پاك هەر چى به عمەلى كوردبرايان بى ئەيلين و ئەينووسين و هەميشە مەردى ئەوان و يارى حكومەتى موعوزەمەى بریتانيا ئۆميد دەكەين. (ل:1/ژماره: 1)

د پۇنانين (دليكي ساف، پۆحيكى پاك، مەردى) دا (پيكاى پالدا نا هەقالناقى) بكارهاتيبە.

د پۇنانين (موعەزەمەى بریتانيا، كوردبرايان) دا (پيكاى پالدا نا هەقالناقى) بكارهاتيبە.

• دەيان ويست عەرەب و كورد و ئەرمەن و جولەكە و نەسارى هەموو بە كوشتن بەدن و تەنھا قەومى تورك بميننەو دا يەك دل بن و توران بگرن و حكومەتيكى گەورە بهيننەناو ئەم زالمەن ئەم جاهيلانە له باتى دل خوشى عيراقيبهكان بەدن و بە زمانى لووس ب كوشتنيان بسپيرن داعيمەن بە خاينيان له قەلەم ئەددان. (ل:1/ژماره: 1)

د پۇنانا (ئەم زالمەن ئەم جاهيلانە) دا (پيكاى ناقلينانى) بكارهاتيبە. د پۇنانا (عەرەب و كورد و ئەرمەن) دا (پيكاى دووباره كرنى) بكارهاتيبە. ئەف پۇنانە ل سەرانسەرى گۆتارين تيگەهشتنا راستى، گەلەك جاران هاتيبە دووباره كرن.

• گەلى له مەو پيش باوك و باپريان هەموو يەكە سەله حشوروى مەيدانى زەمانى حاكمانى بابل و ئاشور و فارس و ميديه بوون. (ل:3/ژماره: 2)

د پۇنانا (سەله حشوروى مەيدانى) دا، (پيكاى پالدا نا هەقالناقى) بكارهاتيبە.

• ... بریتانيا ... چاوى له مال و مولكى كەس نيبە. (ل:3/ژماره: 2)

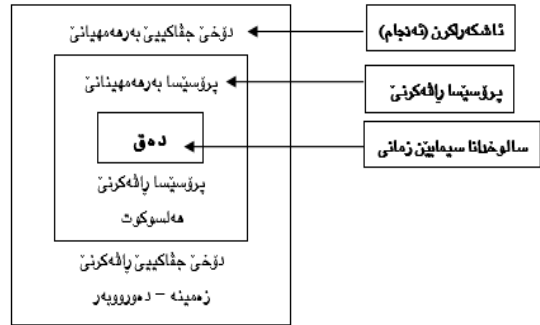
ئەف دەربرينە كو بریتانيا چاڤ ل وەلات و مولكى كەسى نينه گەلەك جاران هاتيبە بكارهينان، واتە مفا ژ (پيكاى دووباره كرنى) هاتيبە وەرگرتن.

• به خوا حەيفە حەيفە تا قيامەت حەيفە. ل (38/ژماره: 19)

د ئەف پۇنانيدا پيكاى دووباره كرنى د ئيك رستەدا هاتيبە بكارهينان.

• نمونەهينان (ميساليكى غيرەت) پاشى شيرەتكرن ل كوردان دكەت كو دەست ژ پشكەك ژ بەرژەوهنديين خوە بۆ

هۆكارى بەرەهەمبەهان دەقەكى ب ئەف شيوەى دەپتە كرن "هەروەسا كارىگەرييا هۆكارين جفاكاناسى، دبروكى، گۆتارى، ئايدولۆژى، هيز و پيگهفتن و زانينا رەوشەنبرى و جفاكى د بەرەهەمبەهان دەقيدا چەوا بوو. (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمى: 1395: 398) گۆتار وەكى زەمىنەپەك ئەفان هەر سى قوناغان (دەق، هەلسوكە و تا دناقبەرا قوناغا بەرەهەمبەهان و رافە كرنى و زەمىنەپەك جفاكى) د سى ئاستين سالوخدان، رافە كرن و ئەنجامى شروقه دكەت.

مۆديلا شروقه كرن گۆتارا رەخنەبیا فريكلافى (فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمى: 1395: 399)

3. رەنگفەدانا سياسەتا بریتانى ل هەمبەرى كوردان د تيگەيشتننا راستيدا (ل دويف مؤديلا نۆرمەن فريكلاف)

د ئەف پشكيدا دى پيكونى كەين ل دويف مؤديلا شروقه كرن گۆتارا رەخنەبیا نۆرمەن فريكلافى، گۆتارين بەلاقبووى د تيگەهشتنا راستيدا شروقه بکەين. هەر وەكى ل پشكا تيورى زى هاتيبە گۆتن، ل دويف مؤديلا فريكلافى، گۆتار د سى ئاستاندا، دەپتە شروقه كرن كرن. ل خوارى دى گۆتارا زال ب سەر (67) سەرگۆتارين تيگەهشتنا راستى كو مژاا سەرەكيبا ئەوان گریدای كوردستانيبە شروقه كەين.

1.3. ئاستى سالوخدانى:

د ئاستى سالوخدانيدا پۇنانين زمانين نواندنكار دەپتە وەرگرتن. ئەف پشكە بخو زى دابەشى دوو ئاستين پەيفى و سينتاكسى دبیت. ل خوارى، دى ب جودا و ب ريكا چەند نمونەيىن زمانين پەيفى و سينتاكسى سەرگۆتارين تيگەهشتنا راستى سالوخ دەين.

أ. پۇنانين پەيفى

ئەف ئاستە ئەفان ريكارين (هەر جۆره دووباره كرنەكا دەنگى يان پەيفى، خالبەندى، دژواتايى، هەقواتايى، هەقالكارين دووباره يى وەكى ئيك ئيك، دەربرينين وەسفى، ناقلينان، بكارهينانا وينەيان ل گەل گۆتارن، خواستى، ... هتد)) بخووه دگريت. هندەك نمونە ژ دەربرين و پەيفين نواندنكار د سەرگۆتارين تيگەهشتنا راستيدا. نمونە:

• (تيگەيشتى راستى) خدمەتى يەكبون و سەربەستى و سەركەوتنى كوردان ئەكا ئەمرۆ هەموو ئەقوامى عالەم

د پوښان سهریدا ب گشتی مفا ژ (پیکاری نه راسته و خۆ) هاتییه وهرگرتن، واته باسی کوردان دکته کو نوکه و ل نه فی سهردهمی مفا ژ زانست و زانینی وهرناگرن.

● **بکارهینانا وینه (نیشاندانا هیژا بریتانیا)**

ههلبته ته گهر ب هویری و ل دویف سیاسه تا بریتانی و زالکرنا خوه د گشت گوتاراندا، بهری خوه بدهینه نه فی پوژنامی وه ک ئیک ژ زمانحالین بریتانی و پوژنامه یه کا شهری، دی بینین کو زور ب شاره زایانه و ب خواندنه کا دهرونی، وینه یین پوژنامی یین ههلبزارتین و ههمی وینه ب شیویه کی راسته و خۆ دهرپرینی ژ شهری و دۆخی زالی خوه ب سهر ئه لمانیان نیشان ددهت و سهره پای په یقان، ب وینه یان ژی چافین خوینه ری خوه ژی ب زالبوون و سهرکه فتنین خوه، پر دکته. زیده یاری هندئ فهره بیژین گشت وینه ژی ب سهره بابته کی بۆ خوینه ر وینه ری خوه داینه نیاسین. بۆ نمونه ئه و وینه و سهره بابته تی کول سهر هاتییه نفیسین نه فه نه:

- پاپوریکی ئینگلیزی له ساحلی فرهنسادا عهسکه ری ئینگلیز ئه کاته دهری بۆ روکاری حهری فرهنسا. (ل: 4 / ژماره: 2)

- ئهسیره کان له مهیدانی حهریدا بریندار نه قل دهکن. (ل: 8 / ژماره: 4)

- حهره تی ئیمپراتوری ئینگلیزه ته ماشای دهسنگاکانی که شتی حهری دهکا. (ل: 10 / ژماره: 5)

- حهره تی حوکومداری ئینگلیزه ته ماشای کشتانی زهدار دهکا. (ل: 14 / ژماره: 7)

- عهسکه ری ئینگلیز بهم ته رالیوزیکه وه له ناو خنده قدان. (ل: 16 / ژماره: 8)

- مهیدانیکی پاش حهر ب. (ل: 20 / ژماره: 10)

- کولاره وانیکی [فرۆکه فانی شهری] ئینگلیز کولاره که ی پيشانی خهلق ئه دا. (ل: 22 / ژماره: 11)

- ئهسیری ئه لمان زابتیکیشیان له گه له هیه ئینگلیز له جهه تی غهری گرتینی. (ل: 24 / ژماره: 12)

- ئاله تیکی دوژمن کوژی ئینگلیز. (ل: 28 / ژماره: 14)

ههلبته گشت ئه و وینه یه ل دویمایه کا به لا فوکان هاتییه دانان و ههروه سا ب تنی د (14) چاره هژمارین دهسپیکیدا ئه و وینه یه هه نه و پشتی هینگی ههچ ژماره یه کی، ههچ وینه یه که نه هه لگرتیه.

به ژه وه ندییا گشتی به رده ن (دوور نییه که روئه سای کورد کۆ بینه وه و وه کو وتان هه ر یه کیکیان هختی له حه قی خۆی فیدای عوموم بکا و هه موو به جاری بۆ نه جات و سهریهستی کوردان سهعی بکه ن...) (ل: 5 / ژماره: 3)

د ئه فی پوښانیدا نمونه یه که هاتییه و پاشی ب پرسا کوردانغه هاتییه گریدان، ب دهرپرینه کا دی مفا ژ (پیکاری نمونه هینان) ئه هاتییه وهرگرتن.

● **ئه ی کوردباریان... له خدمه تکاری تورک و مه رگ خۆتان پرگار بکه ن له پاشدا په شیمان ده بن و په شیمانی به که لکتان نایی ها...** (ل: 7 / ژماره: 4)

د ئه فی پوښانیدا مفا ژ (پیکاری خالبه ندی) بۆ ئازراندنا وهرگری هاتییه وهرگرتن.

● **ئه مرو عه ره بیهش حکومه تیکی تازه له (مهککه ی موباره که) دا ته شکل کرد. ئیمهش له بهر ئه م حه قیقه ته ئه لپین دیانه ت جودایه و سیاسه ت جودایه... ئه ی کوردباریان هه موو په موو له گو ی دهر به یین و چاو بکه نه وه .... شه ره فی باو با پیرانتان بکرنه وه.** (ل: 7 / ژماره: 4)

د ئه فی پوښانیدا بۆ ئازراندنا وهرگری و هشیارکرنا ئه وان کو ب پیکا ئابینی نه هینه سهر دابن مفا ژ پیکاری (ئابین) ئه هاتییه وهرگرتن.

● **عه ره ب و کورد و پۆم و ئه رمه ن هه موو له لایان ییکن ئیسلام و نه سرانییه ت له نه زه ر ئه واندا هه چه** (ل: 111 / ژماره: 36)

د ئه فی پوښانیدا ژی بۆ هشیارکرنا کوردان کو ب پیکا ئابینی نه هینه سهر دابن مفا ژ پیکاری (ئابین) ئه هاتییه وهرگرتن.

● **که یخسره و به دهستیاری ئه وان [کوردان] هه نگاوی زه فه ری هاویشته (تراکیا) وه له سه حه دی رۆم و عه جه دا دوو سی هه زار سال وه که لای ئاسنین له جیی خۆیان نه بزۆتن...** (ل: 3 / ژماره: 2)

د ئه فی پوښانیدا مفا ژ (پیکاری هه فتنیکستی) هاتییه وهرگرتن و بپرا ئه وان ل بووری و دیروکا پر شانازییا ئه وان دهینیت.

● **سولتان سه لاهه دین ئه یوبی ... ب ئیخباری تاریخییه ی که جیی باوه ر بی یه که پادشای کورده کوردان تا ئه مرو پیاویکی تری وایان پینه گه یاندوو و ره نگه پيشی نه گه یینن ... مومکینه که قهومی کورد له زه مانیکی ئاینده دا به عیلم و مه عرفه ت خۆی ئارایش بدا و به ئبراده و حه زم سه ره بر بکاته وه ....** (ل: 15 / ژماره: 8)

د ئه فی پوښانیدا (سولتان سه لاهه دین ئه یوبی) دا مفا ژ (پیکاری نافلینان) ئه هاتییه وهرگرتن، چونکی ئه وی ب سولتان بناؤ دکته.

ب دريژاھيا گوتارين تيگه هشتنا راستي پيکارين ژيري گه لهک هاتينه بکارهنيان، دي ب کورتي و بتني د خشته په کدا نيشان دهين:

دووباره کړن	سالوځدان	نافلينان
شهره في باوبا پيرتان بکړنه وه [بو کوردان]	قهوميکی ئازا و غه پورن [بو کوردان]	تورکه جانوه و ره کان
خوتان ريزگار بکهن [بو کوردان]	تاريخيکي موخته شه م [بو کوردان]	مه ککه ي موباره که، خاکی پاکي حيجاز
کوردبرايان	ئوده بياتيکي مونته زه م [بو کوردان]	قهومي ئازا [بو کوردان]
تورکي زه ليل	تورک دوژمني ئيسلامن	دوژمني ئيسلانيهت [بو تورکان]
تورک جه لادن و ديانه وي عه رب و کورد و ئه رمن به کوشه بدن	بريتانيا موحيبي کورده	جه معه تي بي سروي پای جاهلي [اتحاد و تهره قی]
عه رب و کورد و ئه رمن	قسه ي پروپوچي ئه لمان و تورکه کان	شهره يه تي موقه ده سه ي ئيسلاميه
		ئهلادی شيزان [بو کوردان]
		حکومه تي موعه زه مه ي بریتانيا

• لهو روژه وه که کوردستان به حوسن و ره زای خوئی ته به عييه تي به حکومتی تورک کرد... چ پاداشتيکی درايی. (ل: 68/ ژماره: 25)

د ئه فان هر دوو پوناندا ب پيکا پرسياړی کوردان پالدهت کو ب ئه قی بنده ستيا نوکه پازينه بن و ژبن ده ستی چ مفايه کی نابین.

• ئه م دهوله ته گه وره گه ورانه ی دنيا سهرتاپا به فکر قهوميهت و يه کبوون پراوه ستاون به فکری قهوميهت و يه کبوون پراوه ستاون قهومی که له م فيکره بی بهش بی داعيمه ن پهريشانه، ئه سيره، بی دهسته لاته. پوژی دی له ناو ئه قوام دا له خوويه گوم ده بی و بی نام و نيشان ده مينیته وه. (ل: 5/ ژماره: 3)

ئه قی پونان ب پيکا به راوردکړنا کوردان ل گهل نه ته ويین دی، واته نه ته ويین خودان ئيگرتن و نه ته ويین کول گهل هه قوو هه فرکيی دکهن، دخوازيهت کوردان به ره قی ئيگرتنی پالدهت.

• ئه گهر ئه مرو کوردان بتوانن ده ستی بوه شيین به راستی خوئیان و شهره فی باو باپيريان ئه کرنه وه. (ل: 5/ ژماره: 3)

د ئه قی پونانیدا مفا ژ پيکارى ئه گهری، هاتيه وه رگرتن، واته ئه گهر کورد خه باتی نه کهن که رامه تا ئه وان ناهيته پاراستن.

• به عزی جانباز فورسه تي ئه مه يان ده سکوت که پزق گران بکهن و خه لقی مه مله که تي خوئیان له برسا ب کوژن و خوئیان دهوله مهنه بين. (ل: 39/ ژماره: 20)

• کوردستانيش له م نزيکانه نالی ئه م رفاه و خيره ده بی. (ل: 95/ ژماره: 32)

د ئه فان هر دوو نموناندا ب پيکا (به عزی جانباز) و (له م نزيکانه) مفا ژ پيکارى نه ديارى هاتيه وه رگرتن.

ب. پونانين پستی

ئه ف ئاسته ئه فان پيکارين (پسته يین پرسياړی، فرمانی و پراگه هاندنی، بکهر ديار و بکهر نه ديار، چه وانيا بکارهنيانا هه فالناقی مه و هه وه، ده می رستان، ... هند)) بخوه قه دگريت. ل خورای دی هنده ک نمونه يان ژ ده رپين و پسته يین نواندنکار د سهر گوتارين تيگه هشتنا راستيا هينين.

بو نمونه:

• کوردستان چوار سهد سال له مه و پيش به ياری سهره رازی ئه وسای کوردان مه لا ئدریسی به تلیسی چوه ژير حوکمی سولتان سه لیمی عوسمانی لهو روژه وه تا ئه مرو چ خير پيکیان دی؟ ئه م سوئاله مه عنيداره بی شک جوابی - هيچه - (ل: 3/ ژماره: 2)

د ئه قی پونانیدا بو مه به ستا ئازانندن و پالدا نا گهل کورد مفا ژ پرسياړا (... لهو روژه وه تا ئه مرو چ خير پيکیان دی؟) هاتيه وه رگرتن.

• قهومی کورد بو ئه مه ی که له ده ست حکومتی تورک خوئی نه جات بدا ده بی به که مالی دققت حه ره که ت بکا ... (ل: 95/ ژماره: 32)

د ئه قی پونانیدا بو لقينا کوردان و خه باتا ئه وان مفا ژ پسته يا ئه مری هاتيه وه رگرتن.

• له هه مو کهس لازمه که ئه مرو حکومتی تورک به حکومتیکی شهره به نه زانی. (ل: 83/ ژماره: 29)

د ئه قی پونانیدا مفا ژ پسته يا ئه مری هاتيه وه رگرتن.

• ئه قوامی مله ل پوژ به پوژ له تهره قیدان عه رب و کورد بوچ ده بی بده نه دوواوه خوئیان بوچی ده بی ئه م حاله قوبول بکهن. (ل: 139/ ژماره: 43)

1. 2.3. ئاستي راقه كرنى:

وهكو هزر ب سهر خهلكي ده فهرى زال ببيت و مه رهم و هزرين خوه بگه هينيت و پراكتيزه بگه ت. ههلبهت ژ سهرجه مي (67) گوتاران، د (33) گوتاراندا - چ وهك بابته كي سهربخو، چ ب هندهك پرسته يان - باس ل كوردان هاتييه كرن.

ئه گهر ب شپوه به كي گشتي به ري خوه بدهينه ئه في روتنامي دي بينين كو ژ گوشه نيگايا راقه بيغه چه ندين ته وه رين گرنك به رجه سته دين و ئه و ئي ئه فنه:

1. پرسا سهره كي چيه؟

3.3. ئاستي ئاشكه راكرني:

ههروه كي به ري نوكه هاتييه گوتن، مه به ست ژ ئاستي ئاشكه راكرني سالوخدانا گوتارتييه وه كي پشكهك ژ پرؤسسسه كا جفاكي. د ئه في قوناغيدا دوو پرسيارين گرنك دهينه ئازراندن: ئه ف گوتاره گريدا كيژ ساريانه ريخستيه؟ ئه ف گوتاره گريدا كيژ ساريين جفاكيه؟ د به رسقا پرسيارا ئيكيدا دشين بيژين د چارچوغي گشتي روتناما تيگه هشتنا راستيدا، گوتاره كا زال هه به و ئه ف گوتاره گريدا دهوله تا بريتانيا به. ئه ف گوتاره گريدا گهلهك باره ودوخين جفاكي، سياسي و ئابوورين ئه وي سهرده مييه.

پرسين سهره كي ئه في روتنامي لاوازرنا ئه نيا (جه بها) شه رپا توركي و خوه فه كيشانا ئه وييه ژ هه فه يمانيا ئه لمانيا، ب رهنگه كي كو:

A. باس ل ته وه ري ئاييني دكهت كو توركان ژ بو سهر دابرا كوردان مفا ژ ئاييني پرؤوي ئيسلامي وه رگرتيه و ب ئه في چه ندي بريتانيايي دفت كو توركيائي ب دوژمني ئيسلامي بده ته نياسين و گهلهك جارن د ماوي نفيسنا گوتاراندا ئه ف بابته هاتييه ئازراندن.

B. ته وه ري ميژووييا ميريني و قاره مانيا كوردان كو چ جارن سهرى خوه ژ بو هيج كهس يان دوژمنه كي شوڤ نه كره و مهردانه شه و به رقه انيا خوه كره و پيدقيه ئازايانه خوه ژ بن دهستي توركان رنكار بكن.

C. مفا وه رگرتنا كوردان ژ لاوازي و بهرت و به لاقيا هيزا توركان و ب گه رخستنا ژير و عاقله مند و مه زين كوردان و مفا وه رگرتن ژ هاريكاريا بريتانيا.

D. ب هيز نيشاندانا خوه وهك بريتانيايا مه زن و دوستي هه مي ملله تان و ب تاييه تي ملله تين ژير دست و لاواز وه كي (عه رب و كورد و ئه رمن) ان و لاواز نيشاندانا توركي و ئه لمانان.

2. كي په يوه ندي ب ئه فان پرسانقه هه به:

ئه و لايه نين گريدا ب ئه في پرسيفه (بريتانيا و توركي) نه كو د ماوي شه ري جيهانيي دوويده توركي بوويه هه فه يمانا ئه لمانيا و يا شباي كوردان سهر دابيه ت و ئه وان ئي وه كي خوه بيخه ت د ئه في شه رپدا.

3. چ په يوه ندي د ناقبه را ئه واندا هه به؟

هه ر دوو دهوله تين (توركي و بريتانيا) زله زين جه مسهرين خوه نه. بريتانيا (جه مسهرى روتنافايي) و توركي (جه مسهرى روتنه لاتي). لى وه كي په يوه نديا دناقبه را واندا، خوه يايه په يوه ندي رور د لاوازن و ب رهنگه كي كو د بههرا پتريا ئه وان (67) هزمارين ئه في روتناميدا، يان راسته وخو يان ناراسته وخو هيرشى دبه ته سهر توركي و ههروه سا راسته وخو يان ناراسته وخو ئاموزگاريان دده ته ئه وي كو ئه لمانيا، يى فيلان ل ئه وي دكهت و پيدقيه خوه ژ هه فه يمانيا ل گه ل ئه لمانيا ب فه كيشيت.

4. روتني زماني چيه؟

خوه يايه كو بريتانيا وهك زله زين كا روتنافايي و شاره زا د كاريگه رپا زمانيدا و ژ بو لاوازرنا ئه نيا توركي، ئه ف روتنامه يه دامه زراند و ب راپورت و گوتار و وينه يين كاريگه ر و بالكيش تاراده به كي رور شبايه

4. ئه نجام

1. نقيسه راسته وخو و ل دويف سياسته بريتاني و ژ گوشه نيگايا لاوازرنا ئه نيا روتنه لاتيا توركي ئه ف گوتاره به ره ف كرينه.
2. نرينا روتنامه فان و نقيسه رين روتناما (تيگه يشتني راستي) ل دور سياسته بريتاني ب ريكا روتننن په يقى و سينتاكسي يين نواندنكار دهينه ئاشكه راكرن.

سرگردانی، فصلنامه مگالعات نظریه و انواع ادبی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی- دانشگاه حکیم سبزواری، سال دوم، شماره چهار، پاییز 1396، صص 97-130.

- پۆژنامه‌ی تیگه‌یشتی راستی، 1918-1919 یه‌که‌مین پۆژنامه‌ی وردی له عیراق، ئاماده‌کردنی: ره‌فیق صالح و سدیق صالح، ئاراس، هه‌ولێر، 2007.
- عزت ملا ابراهیمی و محیا ابیاری قمصری، تحلیل گفتمان انتقادی اشعار زینب حبش، زن در فرهنگ و هنر، دوره 8، شماره 2، تابستان 1395، صص 265-280.
- علی افخمی و بهاره بهمردی شریف اباد، بازنمود شبکه‌های اجتماعی در مگبوعات ایران از منظر تحلیل گفتمان انتقادی، فصلنامه زبان و گویش های غرب ایران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی کرمانشاه، سال دوم، شماره 6، پاییز 1393، 91-108.
- علی اکبر محسنی و نورالدین پروین، بررسی گفتمان انتقادی در نهج البلاغه بر اساس تقریه نورمن فرکلاف مگالعه موردی توصیف کوفیان، پژوهش نامه علوی، پژوهشگاه علوم انسانی و مگالعات فرهنگی، سال ششم، شماره دوم، پاییز و زمستان 1394، صص 121-141.
- علی کریمی فیرزجایی، بررسی تیتروژنامه‌های ورزشی از دیدگاه گفتمان شناسی انتقادی: مگالعه موردی مسابقات تیم های پرسپولیس ایران و الهلال عربستان، پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال ششم، شماره 3، پیاپی 23، زمستان 1396، صص 21-32.
- فردوس اقا گل زاده و دیگران، کارآمدی الگوی تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف در نقد و ارزیابی برابرها در متون ترجمه شده ((خواهران)) اپر جیمز جویس، فصلنامه پژوهش های زبان و ادبیات تگبیقی، شماره 3، پاییز 1389، (1-24).
- فردوس اقا گل زاده و گاهره گارمی، تحلیل زیانشناختی گفتمان های رقیب در پرونده بورسیه‌های تحصیلی: رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف، دوماهنامه جستارهای زبانی، دوره 7، شماره 6، پیاپی (34)، ویژه‌نامه پاییز 1395، صص 391-414.
- نورمن فرکلاف، تحلیل انتقادی گفتمان، مترجمان: فاگمه شایسته پیران و دیگران، مرکز مگالعات و تحقیقات رسانه‌ها، تهران، 1379.
- الهام حدادی و دیگران، کردار گفتمانی و اجتماعی در رمان مدار صفر درجه بر پایه الگوی تحلیل گفتمان فرکلاف، فصلنامه علمی - پژوهشی نقد ادبی، سال 5، شماره 18، تابستان 1391، صص 25-49.

3. گؤتارین پۆژنامه (تیگه‌یشتنی راستی) هه‌لگری باری ئایدۆلۆژییه‌کا دیارگری و فه‌شارتینه و ب زانا بوون هاتینه دارشتن و ب مه‌رما کارتیکرن ل سه‌ر هزرا کوردان هاتینه نفیسین.

4. گرنگترین گؤتارین زال د پۆژنامه (تیگه‌یشتنی راستی) دا: ژ هه‌ف جودا کرنا ئابین و سیاست "تورک داگیرکار و دوژمنین ئابین و نه‌توه‌یین وه‌کی عه‌رب و کورد و ئه‌رمه‌نن، کورد پیدفییبه مفا ژ ئه‌فی بیسه‌روبه‌رییا جیهانی وه‌ریگرن و کیانه‌کی ئافا بکه‌ن، کورد بۆ ئافا کرنا ئه‌فی کیانی پیدفی ب پالپشتییا وه‌لاته‌کینه و باشتترین وه‌لات ژی بریتانیا، بریتانیا پزگارکر و هه‌فالی نه‌توه‌یین بنده‌سته .

5. ئه‌فان گؤتاران راسته‌وخۆ په‌یوه‌ندی ل گه‌ل باره‌دوخین جفاکیین ئه‌وی سه‌رده‌میقه هه‌یه، ل ئه‌وی سه‌رده‌می کوردان ل ژئیر کاریگه‌رییا ئابینی پشته‌فانیا تورکان و دژاتییا بریتانیان دکر.

5. ژئیده‌ر

- ابراهیم فلاح و سجاد شفیع پور، گفتمان کاوی انتقادی سوره شمس بر اساس الگوی فرکلاف، دو فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهشنامه تفسیر و زبان قران، شماره سیزدهم، پاییز و زمستان 1397، صص 29-42.
- احمد پاشا زانوس و روح الله جعفری، تحلیل انتقادی خگبه زیاد بن ابیه معروف به الخگبه البتراوا با استفاده از الگوی فرکلاف، دو فصلنامه علمی-پژوهشی نقد ادب عربی، دوره 6، شماره 1، پاییز و زمستان 1394، صص 39-65.
- ایمان عرفان منش و سهیلا صادقی فسایی، بازنمایی و تحلیل گفتمان انتقادی - لاکانی الگوی خانواده داعش در فچای مجازی، مگالعات فرهنگ - ارتباطات، سال هفدهم، شماری سی و پنجم، پاییز 1395، صص 33-51.
- حمزه موژری و دیگران، سودمندی گفتمان انتقادی فرکلاف در تحلیل متون انجمایی: با نگاهی به متون تولید شده رسانه‌ای با محوریت بحران اقتصادی د و اجتماعی اخیر اروپا و امریکا، مگالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره دوم، شماره 1، بهار 1392، صص 153-176.
- زهره سادات ناصری و دیگران، تحلیل گفتمان انتقادی داستان مرگ بو‌نصر مشکان بر اساس رویکرد نورمن فرکلاف، علم زبان، سال سوم، شماره 4، بهار و تابستان 1394، صص 85-110.
- سعید زهره‌وند و منصور رحیمی، تحلیل گفتمان انتقادی هویت بر اساس روش فرکلاف در رساله حی بن یقظان و رمان های رابیسون کروزه‌ئ و جزیره

انعكاس سياسة بريطانيا اتجاه الكورد في (تَيِّگهيشتنى راستى)
(حسب نموذج نورمن فريكلاف)

الملخص:

تفسير وتقييم الانتاج الادبي من اي ناحية، نتیجته تكون اظهارالفكرة والقصد من وراء النص. يختار الباحث حسب اهدافه الخاصة مذهب نقدي اونموذج خاص للتحليل و وفق خصائصهيتوصل الى اهدافه. احدى هذه المذاهب التحليلية، نموذج فريكلاف. ينظر فريكلاف في البداية الى النص من الناحية اللغوية وبعدها يحدد المقولات الاساسية للنص ويحلل كيفية علاقتها مع النظريات العامة للمجتمع. يقدم فريكلاف مذهباً من ثلاث مستويات وهي (الوصف، التفسير، الكشف)، لهذا يعتبر مذهب من مذاهب علم اللغة النقدي. اعد البحث تحت عنوان (انعكاس سياسة بريطانيا اتجاه الكورد في (تَيِّگهيشتنى راستى) حسب نموذج نورمن فريكلاف) حاول الباحثان معرفة عينات البحث حسب فن و اشكال علم اللغويات ، وفق ما يقدمه مذهب فريكلاف، الوصف، التفسير والكشف وبهذا الشكل يتم التعرف على وجهات النظر الفكرية وعالمية الصحفيين وكتاب مجلة (تَيِّگهيشتنى راستى) حول سياسة بريطانيا. الاسئلة الرئيسية للبحث هي: كيف نستطيع عن طريق مذهب فريكلاف ان نتجه من الوجه السطحي للنص الى الوجه الداخلي، وماهي المقالة المسيطرة في مجلة (تَيِّگهيشتنى راستى)؟ تبين حسب النتائج ان الكتاب والصحفيين لم يقوموا بالتعبير عن طريق العناصر اللغوية وغير اللغوية فقط، بل انا لكتاب وبشكل مباشر يعدون هذه المقالات لتوافق سياسة بريطانيا من اجل اضعاف جبهة شرق تركيا والتأثير على فكر الكورد. الكلمات الدالة: فريكلاف، تَيِّگهيشتنى راستى، الوصف، التفسير، الكشف، سياسة بريطانيا.

Reflection of British Policy towards Kurds in Tegehishtina Rasti (Understanding the Truth) Journal/ based on Norman Fairclough Model”

Abstract:

Reviewing and evaluating a literary work in each perspective, as a result, an idea and purposes of a text are illustrated and a researcher chooses, based on own aims, a critical approach or a particular analytic method to obtain the ideas and meanings behind the words. Accordingly, based on its principles, a researcher could get own objectives. Thus, Norman Fairclough is one of the analytical models At the beginning, Fairclough considered the text in a linguistic conception then points out the main articles of the text and analyses the way of their relations with general social theories. Fairclough is an analytical model this presents three levels such as Description, Interpretation, and clarification that is why his model is considered to be the linguistic critical model. The study entitled “Reflection of British Policy towards Kurds in Tegehishtina Rasti (Understanding the Truth) Journal/ based on Norman Fairclough Model” is conducted. Researchers tried to find out the data of the research paper based on the art and linguistic styles that Rae presented in Fairclough’s model as description, interpretation, and clarification so as to know the ideological viewpoint, global journalists , and writers of Journal (Understanding the truth) about British Policy. The main questions of the research are the following: How can we go through the context by the three levels Fairclough’s Model (description, interpretation, and Explanation) from the surface meaning of the text, and what is the supreme text in the Journal (Understanding the truth)? In conclusion, writer and journalist are not only expressing their viewpoints by linguistic elements and non-linguistic ones while writer directly prepares articles based on the British policy , in terms of weakening of the front lines of the war in eastern Turkey along with the impact on the Kurdish minds.

Keywords: Norman Fairclough, Understanding the Truth, Description, Interpretation, and Explanation, and British Policy.